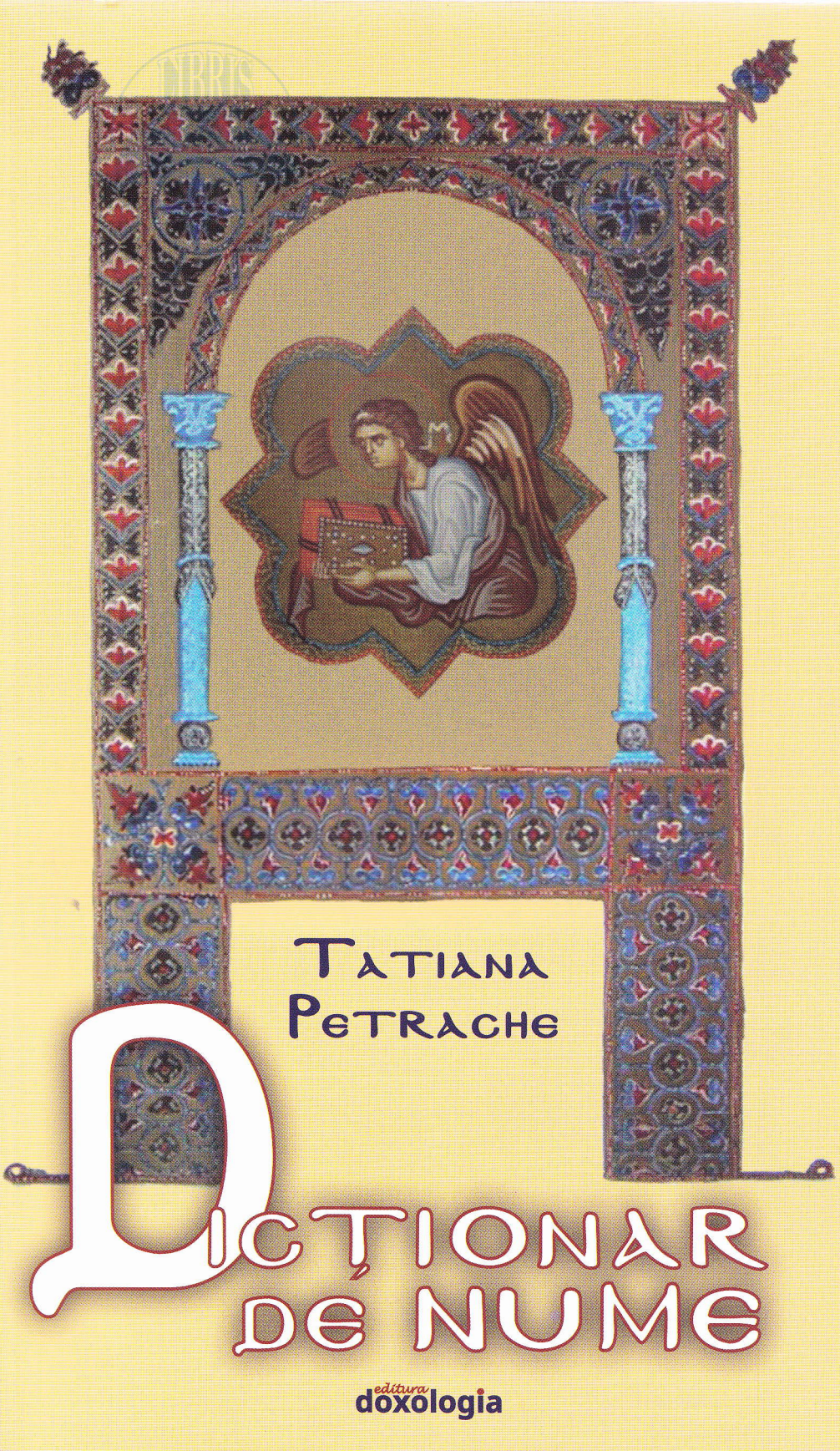

The image features a large, ornate initial 'D' on a yellow background. The 'D' is white with a red outline and contains a small illustration of a tapestry pattern. The background is framed by a wide, decorative border resembling a tapestry, with a repeating pattern of red, blue, and black floral and geometric motifs. In the center of the upper part of the 'D' is a circular medallion containing a profile illustration of an angel with large, feathered wings, wearing a white robe and holding a red book. The angel is set against a brown, star-shaped background. The entire composition is framed by a dark, patterned border with red and blue accents.

TATIANA
PETRACHE

DICTIONAR
DE NUME

editura
doxologia

Tatiana Petrache

Cuprins

Precizări introductive	7
Abrevieri	23
Lexicon	25
Scurt ap	133
Bibliografie	135
Tabel alfabetic al sfinților ortodocși	137

DICȚIONAR DE NUME

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA
Iași, 2016

Precizări introductive

Cuprins

Precizări introductive	7
Abrevieri	23
Lexicon	25
Scurt appendice explicativ	133
Bibliografie selectivă	135
Tabel alfabetic al sfinților ortodocși	137

„Unui nume îi dai viață pomenindu-l. Numele cheamă de îndată sufletul pe care-l desemnează; de aceea pomenirea unui nume are o semnificație atât de adâncă”. A invoca numele unei persoane înseamnă a o face prezentă efectiv. A face un lucru în numele cuiva sau a chema pe cineva după numele său sunt acte care presupun o relație dialogică, directă. Numele este cheia persoanei; a pomeni numele cuiva înseamnă a te așeza în prezența lui.

Numele este o chintesență a persoanei, iar persoana, cu toate particularitățile și energia ei, este prezentă în nume. În tradiția vechi-testamentară, ca și în culturile antice păgâne, există o strânsă legătură între sufletul cuiva și numele acestuia. În societățile antice, valoarea magică, atribuită cuvântului apare ca o forță particulară în numele care desemnează persoana.

Pentru omul primitiv, numele este atașat inseparabil de ființa desemnată, în așa măsură încât el își ascunde numele adevărat față de necunoscuți pentru a se feri de vrăji.

* J. Pedersen, *Avet*, vol. I, p. 256, London/Copenhaga, 1926.

Achim
vezi Ioachim.

Achindin, Achindina
nume apotropaic de origine gr., corespunde ad. gr. *ἀχίνδιος*, alcătuit din a- privativ și subst. *κίνδυνος* „pericol, primejdie”, având sensul „cel lipsit de primejdie, sigur”. Forma de masc. apare în calendarul creștin. a Filiera bizantino-slavonă: *Achindin, Achindina, Chindin, Chindina*; Filiera latină: *Acidina*.

Aaron
vezi Aron.

Abel, Abela
(rar) reproduce vechiul ebraic *Habbel, Habbel* pentru cel de-al doilea fiu al protopărinților Adam și Eva. Dintre semnificațiile propuse, menționăm „sufiu vital” și „ceastă vanitate, deșertăciune” sau poate fi raportat la un subst. ebraic *ablu* sau *ablu*, „fiu”. a Filiera bizantino-slavonă: *Abel, Abela*; Filiera lat.-catolică: *Abel, Abela*; deriv. *Abelin, Abina*.

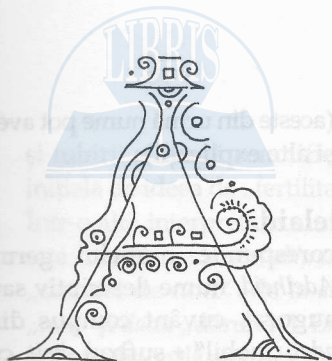
Acachie
(exclusiv masc., rar) corespunde numelui pers. gr. *Ἀκάχιος*, format cu a- privativ și *καχός* „tău, ticălos”, are sensul „inocent, fără de răutate”. a *Acachie* a pătruns în onomastica noastră pe filiera bizantino-slavonă. În română există și sub formele *Acachi, Agachie, Agachi*.

Achila, Achilina
vezi Acvila (masc.); *Acvillin, Acvilina*.

LEXICON

Acvila (masc.) Acvillin, Acvilina
este la origine un derivat al cognomenului roman *Aquila*, format pe baza subst. comun *aquila*, „vultur, acvilă”, pasăre sacra în Antichitate și folosit la romani ca simbol al lui Zeu. a *Acvile, Acvillin, Acvilina* sunt nume reprezentate în calendarul creștin. a Filiera bizantino-slavă: *Acvile, Acvilin, Acvile, Cula*. Forme moderne, de influență apuseană: *Acvini, Acvilina*.

Ada, deriv. Adina (fem.)
prezintă două ipoteze etimologice: fie prenume biblic (V.T., Facere 4,19; 36,2) corespunzător termenului ebr. *Adah*, (format de la radicalul *dh*, „a împodobi, a înfrumuseța”), nume independent sau hipoc. al unui tenor cu semnificația „Elohim a împodobi, a înfrumuseța”, fie este vorba de un hipoc. format pe teren românesc sau împrumutat din Apoc.

Aaron

vezi **Aron**.

Abel, Abela

(rar) reproduce vechiul nume ebraic *Hebhel*, *Habhel* purtat de cel de-al doilea fiu al protopărinților Adam și Eva. Dintre semnificațiile propuse, menționăm: „suflu vital” și „ceață; vanitate, deșertăciune” sau poate fi raportat la un subst. asir. *aplu* sau *ablu*, „fiu”. ✕ Filiera bizantino-slavonă: *Avel*, *Avil(u)*. Filiera lat.-catolică: *Abel*, *Abela*; deriv. *Abelin*, *Abelina*.

Acachie

(exclusiv masc., rar) corespunde numelui pers. gr. *Ἀκάκιος*, format cu *α-* privativ și *κακός* „rău, ticălos”; are sensul „inocent, fără de răutate”. ✕ *Acachie* a pătruns în onomastica noastră pe filiera bizantino-slavonă. În română există și sub formele: *Acachi*, *Agache*, *Agachi*.

Achila, Achilina

vezi **Acvila** (masc.); **Acvin**, **Acvilina**.

Achim

vezi **Ioachim**.

Achindin, Achindina

nume apotropaic de origine gr., corespunde adj. gr. *ἀκίνδυνος*, alcătuit din *α-* privativ și subst. *κίνδυνο* „pericol, primejdie”, având sensul „cel lipsit de primejdie, sigur”. ✕ Forma de masc. apare în calendarul creștin. ✕ Filiera bizantino-slavonă: *Achindin*, *Achindina*, *Chindina*, *Chindin*. Filiera latină: *Acidina*.

Acvila (masc.); **Acvin**, **Acvilina**

(rar) este la origine un derivat adj. de la cognomenul roman *Aquila*, format pe baza subst. comun *aquila*, „vultur, acvilă”, pasăre sacră în Antichitate și folosit la romani ca simbol al lui Zeus. ✕ *Acvila*, *Acvin*, *Acvilina* sunt nume reprezentate în calendarul creștin. ✕ Filiera bizantino-slavă: *Achila*, *Achilina*, *Aculina*, *Culin*. Forme moderne, de influență apuseană: *Acvin*, *Acvilina*.

Ada, deriv. **Adina** (fem.)

prezintă două ipoteze etimologice: fie prenume biblic (V.T., *Facere* 4,19; 36,2) corespunzător termenului ebr. *ʿAdah*, (format de la radicalul *dh*, „a împodobi, a înfrumuseța”), nume independent sau hipoc. al unui teoforic cu semnificația „Elohim a împodobit, a înfrumusețat”, fie este vorba de un hipoc. format pe teren românesc sau împrumutat din Apus,

Ad-Af

corespunzător numelor pers. germ. *Adela*, *Adelaida* (de la elementul germ. *Adal*, „nobil”) sau prenumelui de origine lat. *Adriana*.

Adam (exclusiv masc., rar)

corespunde ebr. 'Adam și cunoaște mai multe variante etimologice: 1. Ipoteza biblică a propriei numele de ebr. 'adhamah, „sol, pământ”. 2. Se pornește de la ebr. 'adham, care desemna specia umană în general, „omul”, și uneori avea sensul de „bărbat”. 3. S-a încercat explicarea numelui prin etiopiană: „a fi frumos”, arabă: „a se uni, a fi sociabil”, sau asiriană: „a face, a produce”. ✧ Filiera slavă: *Adăman*, *Adămul*, *Adămuș*, *Adămuț*, *Adamachi*. Forme noi: *Adamini*, *Damini*. În onomastica românească, este prezent mai ales ca nume de familie.

Adela (fem.)

hipocoristic fr. de la prenumele germ. *Adelheid*, nume descriptiv sau augural, care are la bază germ. *adal*, „nobil”, de la care s-au format mai multe compuse și derivate: *Adela*, *Adala*, *Adelaida*, *Adalberta*, *Adelinda*, *Alinda*. ✧ Numele prezintă etimologie multiplă, deoarece a pătruns la noi prin intermediul mai multor limbi moderne (germană, franceză, italiană). ✧ Forme curente ale numelui: *Adela*. *Adelina*; hipoc. *Ada*, *Alina*

(aceste din urmă nume pot avea și alte explicații).

Adelaida

corespunde numelui germ. *Adelheid*, nume descriptiv sau augural, cuvânt compus din *adal*, „nobil” + sufixul *-heit*, cu ajutorul căruia se formează subst. abstracte din adjective, „ceea care este de neam nobil”. ✧ Nume calendaristic catolic.

Adolf (masc.)

nume augural și afectiv, de origine germanică; este un compus din elementele *adal*, „nobil” și *wulf*, „lup”. Numele este format pe terenul mitologiei germanice, unde lupul este un animal sacru (ca și la vechii daci). ✧ Numele (f. rar) este preluat din onomastica apuseană.

Adrian, Adriana

nume afectiv, indicând originea locală; reproduce cognomenul lat. *Hadrianus*, „cel originar din Hadria”, derivat de la toponimul *Hadria*. ✧ Nume calendaristic creștin. ✧ Intermediar bizantino-slavon. ✧ Forme vechi: *Adrian*, *Adriena*, *Udrea*, deriv. *Udriște*, *Udrica*, *Udrița*. Prin contaminare cu *Andrei*, apar formele: *Andrian*, *Andriana*.

Afrodita (exclusiv fem., rar)

nume mitologic la vechii greci; prezintă semnificație și origine obscure. Una dintre ipoteze pornește de la originea orientală a cultului zeiței frumuseții

și iubirii și leagă semnificația inițială de ideea de „fertilitate”. Într-o altă interpretare numele este corelat cu sanscr. *abhradatta* „dăruită de nori” (de la *abhra* „nor” și *datta* „dăruită”). Explicația tradițională apare la Hesiod și se conformează istoriei mitice a nașterii zeiței: *Afrodita* derivă din subs. gr. ἀφρός, „spumă”. ✕ Există și interpretarea care propune un etimon vechi iliro-albanez compus din *Afr*, „aproape”, și *ditta*, „zi”, cu sensul „se apropie ziua”. *Afrodita* apare în calendarul creștin. ✕ Numele zeiței este reluat în epoca modernă datorită curentului renașcentist care revigorează tradiția antichității greco-latine.

Agamemnon

este un nume mitologic grecesc antic, compus din ἄγαν, „foarte mult”, și μένω, „insist”, cu sensul „cel ce insistă mult”. Cel mai probabil, a pătruns pe filieră cultă neogreacă.

Agapie, Agapia

s-a format pe baza subst. gr. ἄγαπη, „dragoste”. În creștinism are o semnificație specială, de „milostenie și dragoste frățească”, iar în comunitatea creștină primitivă are sensul de „masă frățească”, cunoscută inițial ca „euharistie”. ✕ *Agapie*, *Agapia*, *Agapion*, *Agapit* apar în calendarul creștin. ✕ Intermediar bizantino-slavon. ✕ Forme

Ag

vechi: masc. *Agapin*, *Gapie*, *Agachi*; fem. *Agafia*, *Gafia*, *Gapia*.

Agapion

derivat de la **Agapie, Agapia**.

Agapit

derivat de la **Agapie, Agapia**.

Agathope (masc.)

nume devoțional, de origine greacă, format de la subst. compus grecesc ἀγαθοποιός, „binefăcător”. ✕ Nume devoțional creștin. ✕ Intermediar bizantino-slavon.

Agaton (rar), Agata

este un vechi nume grecesc cu un pronunțat caracter afectiv și augural, corespunzător formei feminine a adj. ἀγαθός, „bun”. ✕ *Agata* și *Agaton* sunt nume calendaristice creștine. ✕ *Agata* a pătruns la noi pe filieră bizantino-slavonă. ✕ Forme vechi folosite la noi: *Agatia*, *Gatia*, *Agafia*, *Agafina*, *Gafina*, *Agahia*, etc. Forme hipoc. masc. *Agatin* și compusul *Agatonic* (ἀγαθός, „bun” și νίκη, „victorie”).

Agatocle (masc.)

nume afectiv, de origine gr.; este compus antic din elementele ἀγαθός, „bun, de neam bun, curajos, viteaz”, și κλέος, „glorie, celebritate, zgomot, rumoare”, cu sensul „cel care are faimă de viteaz”. ✕ Nume calendaristic creștin. ✕ Intermediar bizantino-slavon.

Ag-Al

Agatope (exclusiv masc.)

este un compus gr., format din *ἀγαθός*, „bun”, și *τόπος*, „loc”.

✧ Nume calendaristic creștin.

✧ Intermediar slav.

Agheu (Aghie)

nume devoțional gr., de origine ebr., format de la *haggay*, „cel care ia parte la sărbătoare”; are la bază ebr. *hag* „sărbătoare”, înrudit cu arab. *hajj* „pelerinaj” și sir. *hago* „sărbătoare”; este de asemenea pus în legătură cu gr. *ἄγιος*. ✧ Nume calendaristic creștin. ✧ Intermediar slav.

Aglaia (exclusiv fem.)

nume de inspirație religioasă, *Agláia* desemna în mitologia greacă una din cele trei *Χάριτες* (sau Grații, în mitologia romană). Semnificația numelui este legată de adj. gr. *ἀγλαός*, „strălucitor, minunat”. ✧ Intermediar neogrecesc.

Agnes (fem., rar)

nume afectiv, care are la bază gr. *Ἀγνή*, format de la adj. *ἄγνός*, „pur, curat, neîntinat” și, ulterior, „sfânt, cuvios”. Nu este exclusă nici pătrunderea numelui pe filieră latină, sub influența termenului teologic *agnus*, „miel”. ✧ Nume calendaristic creștin. ✧ Forme mai vechi, atestate în sinaxare (intermediar bizantino-slav): masc. *Agnas*, fem. *Agni*. Prenumele a pătruns în epoca modernă pe filieră neogreacă (*Aneza*, *Anezina*), dar și ca împrumut din onomastica apuseană (*Agnes*, *Agnesa*).

Agripa (masc.); deriv. **Agripin** (rar), **Agripina**

la romani, în mod tradițional, acest nume desemna modul de naștere al respectivei persoane; cognomenul roman *Agrippa*, de la care s-au format derivatele *Agrippinus*, *Agrippina*, este explicat în mod curent prin „născut cu picioarele înainte”. Unii specialiști consideră că această explicație ține de etimologia populară, adevărata semnificație rămânând necunoscută. ✧ *Agripa* și *Agripina* sunt nume calendaristice creștine.

Albert

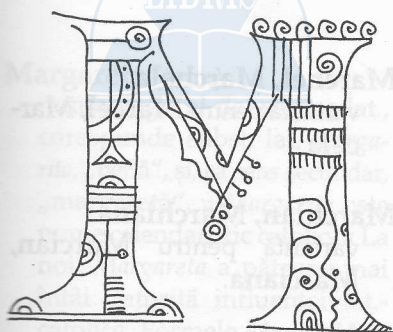
nume augural, un compus de origine germanică din elementele *adal*, „nobil”, și *beraht*, „strălucit”. Nume calendaristic catolic.

Ahile (exclusiv masc.)

numele eroului grec legendar, fiul lui Thetis și al lui Peleu, regele mirmidonilor, reproduce gr. *Ἀχιλλεύς*. Antroponimul are la bază gr. *ἄχος* > **ἀχίλος*, „suferință, mâhnire, supărare”. ✧ Ahile apare în calendarul creștin. ✧ Forme vechi atestate la noi: Hilei, Hilu.

Albu, Alba

nume afectiv, desemnând o particularitate fizică, tenul sau părul de culoare foarte deschisă sau, dimpotrivă, este o poreclă pentru persoanele cu tenul și părul de culoare închisă; este

Ma

dala", sat de pescari din Galileea. Toponimul corespunde subst. *mighdal*, „turn, castel”.
 ✕ Nume calendaristic creștin.
 ✕ Filieră slavă: *Măgrușca*, *Măgduța*, *Mădălina*, *Mădăluța*, *Magda* și forme masc.: *Măgdălin*, *Mădălin*, *Măgduț*. Influență apuseană recentă: *Madlen*, *Madlena*, *Mari-lena* (format de la *Maria Magdalena*), *Madia*, *Madina*.

Macarie, Macaria (masc.)

nume augural de origine gr., format pe baza adj. gr. *μακάριος*, „fericit”. ✕ Nume calendaristic creștin. ✕ Intermediar slav. ✕ Nume întâlnit mai ales în mediul monahal, este atestat sub formele: *Macarie*, *Măcare*.

Macavei, Macovei (masc.)

corespunde numelui biblic ebraic *Macchabaei*. ✕ Intermediar bizantino-slav. ✕ Forme vechi atestate la noi: *Macovei*, *Macavei*, *Maclea* etc.

Macrina (fem.)

prezintă două interpretări etimologice: fie a fost creat pe baza adj. lat. *macer*, „slab, subțire, puțin la trup; sărac”, fie de la gr. *μακρός*, „lung, înalt”. ✕ Nume calendaristic creștin. ✕ Intermediar bizantino-slavon. ✕ Forme vechi, sub care a circulat numele la noi: *Măcrina*, *Crina*, *Macriu*, *Macra*, *Macrea*.

Magdalena (fem.)

supranume, probabil de formație greacă, ce indică localitatea de proveniență, „din Mag-

Malahia sau Maleahi (masc.)

nume teoforic de proveniență biblică, continuă ebr. *Maleaki-jâh*, „mesagerul, solul lui Dumnezeu”. ✕ Nume calendaristic creștin. ✕ Intermediar bizantino-slav. ✕ Forme vechi, sub care a circulat numele la noi: *Mălahi*, *Malachie*, *Malache*, *Malahie*, *Malahila*.

Maia (fem.)

nume devoțional antic, cu rezonanțe în mitologiile greacă, italică și indiană. Formele lat. *Maius*, *Maia* provin dintr-o formă neatestată, **magius*, de la radicalul indo-european **mag-*, **meg-*, „mare”, numele semnificând probabil „zeu (zeiță) mare”.

Malvina (fem.)

este probabil un nume afectiv de origine germanică, inițial un compus din elementele *madal-*, „loc de adunare”, și *-win*, „prietin”. O altă interpretare propune originea gaelică (irlandeză și scoțiană) a numelui, creat pe baza compusului *maolmhin*, „frunte netedă”. ✕ Nume calendaristic catolic. ✕ Împrumut recent din apus.

Ma

Mamant (masc.)

nume afectiv de origine greacă, *Μάμας, Μάμαντος*, cu semnificația „cel iubitor de mamă”.

✧ Nume calendaristic catolic.

Manase (masc.)

nume biblic cu valoare afectivă și apotropaică, reproduce ebr. *Manasseh*, pus în legătură cu vb. *nasa*, „a uita”, și subst. *menaseh*, „ceva care te face să uiți”. ✧ Intermediar bizantino-slav. ✧ Forme care au circulat la noi: *Manase, Manasi, Manasiia, Manafiea, Minasia* (contaminare cu *Mina*).

Manuel, Manuela

hipoc. pentru **Emanuel**. ✧ Sub această formă numele apare în calendarul creștin.

Mara (fem.)

cunoaște o dublă interpretare: hipocoristic românesc pentru *Maria* și, în anumite cazuri, reproduce un vechi nume ebraic, *Marah*, creat pe baza subst. ebr. *marah*, „amar”, ce indică „amărăciunea, nefericirea”. ✧ Ca nume de origine catolică, *Mara* a pătruns la noi datorită influenței latino-catolice.

Marcel, Marcela

derivate de la **Marcu**. Numele este explicat și prin subst. lat. *marcellus*, „ciocănel”, de la *marcus*, „ciocan”. O altă ipoteză consideră lat. *Marcus* un derivat de la *Mars*, zeul războiului la romani. ✧ Nume calendaristic creștin.

Marchel, Marchela

variantă pentru **Marcel, Marcela**.

Marchian, Marchiana

variantă pentru **Marcian, Marciana**.

Marcian, Marciana

derivat de la **Marcu**.

Marcu (masc.)

nume teoforic roman, continuă lat. *Marcus*, un derivat de la numele zeului războiului, *Marte*, și are semnificația „dedicat lui Marte”. Din aceeași familie de cuvinte face parte și numele lunii *martie*. ✧ *Marcu* și derivatele *Marcia, Marcel, Marcela, Marcianila, Marcian* sunt nume calendaristice creștine. ✧ La noi, numele a pătruns mai întâi prin intermediar bizantino-slav: *Marco, Mărcan, Mărcuș, Marcea, Marcil, Marcoci, Marcoș, Mărchel, Matchian* etc., cele mai multe din aceste forme fiind cunoscute astăzi ca nume de familie. Influență occidentală modernă: *Marcél, Marcéla, Marcelína* și *Marciána*.

Mardarie

nume atestat în limba greacă, *Μαρδάριος, Μαρδόνιος*, are la bază un adj. care face referire la o populație din Hircania, o regiune situată între Armenia și Marea Caspică, „al mardilor, marzilor”. ✧ Nume calendaristic creștin.